

promjene i mišljenja iz prijašnjih davnih vremena pred nama. Ne samo u društveno-političkom pogledu, nego napose u prosvjetno-idejnom pravcu. I kad to imamo na umu, tek onda shvaćamo kakovu je ulogu igrala »Matica Hrvatska« u hrvatskom narodu. U njoj se odražavao svjetski život kontinenata i njegov upliv na nas. Lijepa je knjiga i poznavanje znanosti preko nje ulazilo u hrvatski narod. Prilike su tako donijele, da je Matica postala ognjište kulturnog, a u posljednje vrijeme i najživljeg političkog nastojanja narodnoga. Svima koji su preko nje ulagali svoj trud za dobro naroda, prinosili žrtve, trpjeli i stradavali, ustrajući na liniji koju su joj zacrtali njezini osnivači — ide također hvala na izmaku prvog stoljeća njezina života!

Pred nama je i pred »Maticom Hrvatskom« nov život, novo nastojanje i nove zadaće u slobodnoj domovini. Ne ćemo se uljuljavati u ružičaste snove, niti ćemo s druge strane zlogukati. Valjat će nam se pokazati uistinu dostojnim sinovima onih otaca, koji su ovo kulturno središte u život priveli. Na nama je da ga proširimo, ojačamo, unaprijedimo i podignemo u svakom pogledu. U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj će »Matica Hrvatska«, o tom nitko ne sumnja, podvostručenom snagom nastaviti svoje kulturno djelo. Poštivajući načela na kojima se ima odvijati zdrav narodni hrvatski život, jačajući njegov katolički nazor na svijet i braneći moralne osnove toga života, moći će jedino korisno poraditi na njenoj boljoj budućnosti!

OSVRT NA KRITIKU »KNJIGE O JOBUI«.

Dr. J. Oberški.

U »Glasniku biskupija bosanske i srijemske« br. 1. od 15. I. 1942. (str. 4) napisao je g. Dr. R. S. pod naslovom: Knjiga o Jobu« ne samo kritiku članku (pod jednakim naslovom) od pokojnog sveuč. profesora Bogoslov. fakulteta u Zagrebu, dra Antuna Savića (u »Bogoslovskoj Smotri« br. 5. iz g. 1941. str. 320—340), nego se tom zgodom osvrnuo i na njegove »Oglede« prijevoda Svetog Pisma Staroga Zavjeta. Povodom osobitog tona, koji izbija iz redaka te kritike, smatram potrebnim, da se na nju ukratko osvrnem. Da bude jasno stajalište, s kojega stvar promatram, naglašujem odmah u početku ovog osvrta, da nijesam načelni protivnik objektivne i ozbiljne kritike radova, koji se objavljuju u našim staleškim i stručnim časopisima; što više, takva je kritika poželjna i može doprinijeti ne malen udio u popunjavanju i usavršivanju književnih radova u bogoslovskoj struci, koja je kod nas još uvijek veoma oskudno obrađena. Kad posmatramo ovakve kritičke prikaze u stranim stručnim časopisima, onda zapažamo, da se nastoje pisati bez animoziteta, sine ira et studio, jedino

sa željom, da se što svestranije unaprijedi spoznaja istine. S dobrohotnom se obazrivošću, finim taktom i psihološkim razumijevanjem upozorava ne samo ne nedostatke, nego i na pozitivne prednosti odnosnih literarnih radova. Samo je po sebi razumljivo, da svako ljudsko djelo može imati svojih nedostataka, ali pored toga ipak može imati i svoju pozitivnu vrijednost. Objektivna i ozbiljna kritika mora uvažavati i jedno i drugo. Pored toga, kod zapažanja nedostataka, ako je kritika uistinu dobronamjerna, ne će se zadovoljiti samo s konstatacijom nedostataka, nego će nastojati pokazati i put, kako da se oni uklone i isprave. Tako će kritika biti ujedno i instruktivna. Kod svega toga potreban je uljudan akademski ton, koji brižno izbjegava svako vrijeđanje ironijom, sarkazmom ili čak cinizmom. Objektivan kritik treba da s mnogo psihološkog razumijevanja nastoji shvatiti s dobrom nakanom uloženi trud pisca u sklopu svih konkretnih okolnosti, u kojima je pisac radio.

Ogledamo li spomenutu kritiku s izloženog stajališta, nalazimo u njoj tipičan primjer neobjektivnosti i animoziteta, kako sa stvarne strane, tako i sa strane metodičke, i sa strane tona i čuvstva, kojim ona odiše.

1. Stvarna strana kritike. G. kritik sasvim je krivo shvatio svrhu Sovićeva rada »Knjiga o Jobu«, jer ga je podvrgao kritici kao komentar, dok je uistinu piščeva svrha bila objelodaniti stihometrijski prijevod, popravljen samo najpotrebnijim bilješkama. Prema tomu, ako se ne radi o komentaru, onda ne spada u okvir toga rada upuštanje u opširno raspravljanje o kompleksu problemâ, o kojima se raspravlja u komentarima, ili koji pripadaju u područje zasebnih pitanja i u opseg posebnih monografija o takvim pitanjima. G. kritik je dakle zaboravio na načelo: qui nimis probat, nihil probat! Ako ogledamo slične vrsti prijevod Jobove knjige, n. pr. na talijanskom jeziku od uglednoga bibličiste A. Vaccarria S. J. (izdan u Rimu 1925. od Papinskog Biblijskog Instituta), opažamo, da je taj prevodilac stavio pred tekst prijevoda vrlo kratki uvod od $2\frac{1}{2}$ stranice. Naprotiv — uvodna poglavlja kod Sovićeva prijevoda iznose 12 stranica, ispunjenih laganim i zanimljivim konkretnostima, koje unose više svijetla u razumijevanje sadržaja ove knjige, nego dugačke teoretske rasprave o svim mogućim i nemogućim problemima, koji bi većinu čitatelja, kakvim je namijenjena B. Sm., samo nepotrebno zamarale. Ako pisac nije smatrao potrebnim, da ovom prigodom navodi obilje literature o Jobovoj knjizi, koja za sam prijevod i nije neophodno potrebna, g. kritik neosnovano zaključuje: da piscu ta literatura nije bila poznata! Upravo o Jobovoj knjizi našla se u ostavštini pokojnikove knjižnice čitava kolekcija od dvadesetak djela, što komentara što monografija o posebnim pitanjima, na njemačkom, engleskom, francuskom, talijanskom i latinskom jeziku, pa i onaj od P. Szczygiela (u kojem smo pronašli i fakturu plaćene narudžbe od 3. II. 1936).

Nema sumnje o tom, da je pokojni pisac bio dobro verziran u problematici Jobove knjige, i to znatno prije, nego se g. kritik R. S. i rodio! Uostalom, g. kritik, ako nam je mogao dati koji novi pogled u to pitanje, u interesu promicanja nauke nije trebao biti tako škrt, da nam uskrati tu informaciju, kako to čini na str. 6, stupac 2. svoje kritike. Dakako, mnogo je lakše prigovarati, nego sam nešto pozitivno uraditi!

Mišljenje je g. kritika, da se glavni problem Jobove knjige ne može dobro uočiti, ako se ne uzmu u obzir njezine eshatološke koncepcije. To se mišljenje priklanja jednoj teološkoj struji, koju zastupaju protestanti J. D. Michaelis i Ewald, dok ga većina katoličkih teologa ne usvaja. Većina katoličkih teologa vidi glavno rješenje problema sadržano u prologu i epilogu Jobove knjige, gdje je problem sasvim konkretno predložen, pa stoga nije potrebno čitavu stvar suviše komplicirati, tako da se najposlije od šume ne vidi drveća. Jer napokon kakvu bi svrhu imala ova nadahnuta knjiga, kad bi bila napisana tako, te bi zbog nejasnosti i zapletenosti problema jedva komu od čitatelja bila razumljiva?

Što se tiče mišljenja g. kritika, da bi bilo korisnije, da dobijemo najprije jedan prijevod u prozi, nego u stihovima, stvar je njegova subjektivnog ukusa. Možda bi to mišljenje bilo opravdano, kad bi se radilo o samostalnom izdanju potpunog prijevoda Sv. Pisma St. Z., ali onda ne bi imalo smisla objelodanjivati tekst u B. S. Među rukopisima pokojnikove literarne ostavštine nalazimo prijevod knjige o Jobu također u prozi, a povrh toga još jedan stihometrijski u nešto duljim stihovima, nego je prijevod u B. S. Taj prijevod u prozi imat će čitaoci prilike vidjeti, čim nastane mogućnost, da se izda potpuni pokojnikov prijevod Sv. Pisma St. Z. Stihometrijski pak prijevod zbog svoga literarnog oblika svakako odaje posebni književno-umjetnički trud prevodioca, koji opravdano nalazi svoje dolično mjesto u B. S. Kako je taj prijevod primljen s velikim zadovoljstvom i posebnim zanimanjem kod čitalaca B. S., dokazuju njihova priznanja, pa i iz visokih krugova hrvatskog svećenstva.

G. kritik je naveo kao primjer neuspjelosti stihometrijskog prijevoda (i da je oslabljen smisao originala) iz Joba 3, 9 ove stihove:

U suton joj zvijezde tonule,
Ruj čekala, zalud čekala!
Ne vidjela traka zorinih!

Prvom stihu prigovara, da ne dobivamo deveterac, nego osmerac, ako ne brojimo riječ »zvijezde« za tri sloga. Molimo g. kritika, da pokuša još jednom, pa makar i više puta, prebrojiti slogove toga stiha, pa će dobiti deveterac, a ne osmerac, ako broji tu riječ i samo sa dva sloga! Ako je pak prevodiocu uspjelo u manjem broju slogova izraziti stih, nego je predviđeno prema aproksimativnom načelu: da su hebrejske

riječi u glavnom za polovicu slogova kraće od hrvatskih, — onda to nije nikakav »deficit«, nego naprotiv suficit u približavanju kratkoće prema originalnom obliku hebrejskih stihova, bez obzira na to, da u hebrejskoj stihometriji za brojenje slogova vrijede nešto različita pravila od brojenja slogova u hebrejskoj prozi (Isp. F. Z o r e l l, Einführung in die Metrik und die Kunstformen der hebräischen Psalmendichtung, Münster in Westf. 1914, str. 5).

Što se g. kritiku čini, da je bolje uspio Daničićev prijevod: »ne vidjela zori trepavica«, nego Sovićev: »Ne vidjela traka zorinih!« — jer da je Sovićevim prijevodom oslabljen smisao originala, opet je stvar njegova subjektivnog ukusa. Da je kojim slučajem prevodilac doslovce preveo: »zori trepavica«, vjerojatno bi mu prigovorio, da je to ropski hebraizam, ili da se nije znao otresti Daničićeva upliva! Ali svakako, sâm smisao bolje odgovara duhu hrvatske frazeologije, kad se kaže: »traka zorinih«, nego: »zori trepavica«. Vulgata ima na tom mjestu: »nec ortum surgentis aurorae«, a spomenuti Vaccarijev prijevod, također stihometrijski, glasi: »nè veda i guizzi dell' aurora«.

G. kritik čini zamjerku posebnom načinu pisanja budućeg vremena: objasni'će, pohuli'će, vrati'će i t. d. Za objašnjenje toga kažemo, da se prevodilac poveo za načinom kako ga usvaja u svojim djelima priznati naš književnik Dr. Mile Budak, — dok se ne nađe koji bolji način pisanja budućeg vremena.

2. Metodička i subjektivna strana kritike g. dra R. S. vrlo je neobična, jer ne nalazimo u njoj nekog sustavnog i stvarnog pregleda, na kakav smo navikli u ozbiljnim kritikama. Mjesto da se g. kritik drži sustavnog porетка, gdje bi najprije trebalo govoriti o predmetu, a po tom o metodičkoj strani i napokon o eventualnim prednostima i nedostacima, on nam u svojoj kritici daje neku čudnu mješavinu bez sustavnog pregleda, zadahnutu od početka do kraja nekim posebnim subjektivnim animozitetom. U tom se g. kritik tako zaboravlja, da izlazi izvan ograda doličnog akademskog tona, te sebi dopušta, da jetkom ironijom, koja mjestimice prelazi gotovo u cinizam, izvrgne ruglu pokojnika, koji je za svoga života slovio kao jedan od najuglednijih i priznatih naučnih radnika hrvatske Almae Matris. Značajno je, da to g. kritik čini nakon što su prošla više od tri mjeseca poslije smrti pisca u stvarima, o kojima se javno raspravljalo prije 3—4 godine, a tada se g. kritik nije osjećao ponukanim, da podvrgne pisca svojoj »objektivnoj« kritici. Poznato je međutim, da je u to vrijeme smatrao podesnim, da napiše kritički prikaz pun pohvale o jednom drugom radu iz biblijske struke, o kojem se moglo iznijeti daleko više ne samo formalnih već i stvarnih nedostataka, nego u radovima uglednog pokojnog pisca.

3. Na poslijetku, da se osvrnem na pretpostavku g. kritika, »da je ovaj članak (Knjiga o Jobu) ležao kao nedovršen u spi-

sima pok. dra Sovića i da ga je otamo iskopala nečija nespretna ruka, koje vlasnik dosta slabo pozna probleme Jobove knjige«, — istini za volju iznosim činjenicu, koju mogu posvjedočiti ne samo članovi uredništva B. S., nego i druga lica, koja vode brigu i evidenciju o člancima, što se uvrstavaju u B. S. — da je pokojnik još mjesec dana prije svoje smrti imao spremljen čitav rukopis »Knjige o Jobu« za štampu, te da je predan u tiskaru na slaganje dvije nedjelje prije pišćeve smrti. Još se pokojnik tješio, da će barem ovaj dio svoga prijevoda za života vidjeti objelodanjen, kad već nije imao nade u stanju svoje bolesti, da bi mogao dočekati izdanje čitavog svog prijevoda Sv. Pisma St. Z. U ostalom, g. kritik imao je prilike uvjeriti se, da se u B. S. ne mogu tako lako prokriomčariti kakvigod članci. Ukoliko je pak g. kritik meni lično namijenio moralnu čušku prisvajajući sebi pravo da negativno ocjenjuje moju formalnu kvalifikaciju, neka mi bude dopušteno, napomenuti, da sam ja na pošten način i pred forumom, koji je za to nesumnjivo kompetentniji od g. kritika, stekao svoju kvalifikaciju. Dakako, da sam sebi kraj toga svjestan, da dobivanjem diplome o osposobljenju ne postaje kandidat u odnosnoj struci sveznaajući, nego je potreban dugi niz godina, da čovjek uđe u pojedinačne probleme te struke, tim više, što same pojedine knjige Sv. Pisma za sebe često puta zahtijevaju samostalna čovjeka, koji se čitav život samo njima bavi. Nije također moj običaj, da se povodim za onima, koji prigodom svojih nastupa i imenovanja nastoje, da im se u javnosti priredi bučna reklama. Uostalom, poniženje, koje mi je g. kritik namijenio povodom uvrštenja radnje pokojnog profesora, spreman sam, iz dubokog pijeteta prema osobi uglednog pokojnika, podnijeti ne samo sada, nego i u buduće.

Zaključujući ovaj svoj osvrt molim, da mi g. kritik dopusti još samo jednu primjedbu. Gosp. kritik je u svoje vrijeme postizavanjem diplome o svojoj stručnoj spremi dokazao, da bi mogao lijepo razviti svoj stručni naučni rad. Ako se ne varam, on je već kojih 6—7 godina nastavnik biblijske struke, te je bez sumnje mogao kroz to vrijeme pokazati nekoliko znatnijih pozitivnih svojih radova. Svakako bilo bi poželjno, da nam g. kritik najprije pokaže svojim primjerom, što on može dati, a istom onda da ocjenjuje radove drugih. Napominjem, da je nedavno gosp. kritiku bila dana lijepa prigoda, da pokaže što može, kad je trebalo izraditi vrlo znatan zadatak za Hrvatsku Enciklopediju. Ali taj njegov prinos nije bio zadovoljio ni prosječnim zahtjevima lajika, tako, da je uredništvo zbog toga moralo trpjeti znatnu materijalnu štetu, čekajući na članak, radi kojega je bio zapeo sav posao. Napokon je moralo povjeriti zadatak drugima, koji su morali brzim tempom nadoknaditi ono, što g. kritik svojim radom nije bio zadovoljio, da se spasi čast stručne suradnje. Doista, mnogo je lakše prigovarati, nego pozitivno raditi!